

Araştırma Makalesi / Research Article

**SUPERMAN KİMİ TEMSİL EDİYOR?:
SUPERMAN'DE KİMLİK, İDEOLOJİ VE CİNSİYET**

Murat GÖÇ¹

Öz

Günümüzde diğer süper kahramanların gölgesinde kalmış olsa da, Superman, süper kahraman hikâyelerinin ilk ve en önemli örneklerinden birisidir. Yüzyıla yaklaşan tarihi boyunca popülerliğini yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nde değil dünyanın farklı coğrafyalarında da sürdürmeyi başarmıştır. Kuşkusuz bu popülerliğin ve etkinin en önemli nedeni, Superman'ın Amerikan kimliğini, Amerikan toplumunu oluşturan dinamikleri ve yıllar içinde değişiklikler gösterse de temel saikleri aynı kalan ideolojik yapıları başarı ile temsil ediyor oluşudur. Superman, bir taraftan Amerikan uygarlığının kendini dayandırdığı Hristiyan mitolojisinin izlerini taşıırken, bir yandan da Amerikan ulusunu inşa eden değerlerin, bireyciliğin, uygarlığın, yerlici tepkilerin ve modernitenin yol açtığı şizofrenik kırılmanın temsilcisidir. Bu bağlamda, Superman Amerikan mitolojisinin vücuda gelmiş halidir, Amerikan halkının endişelerini, korkularını ve umutlarının net bir yansımasıdır. Superman, aynı zamanda, Amerikan erkeklik ideolojisinin ve bu ideolojinin yaşadığı krizlerin de temsilcisidir. Superman'ın temsil ettiği erkeklik yalnızca Amerika'da erkeklik olgusuna dair ipuçları vermekle kalmaz, Superman'ın düşmanı olan diğer erkeklerle olan ilişkisi, erkekler arası hiyerarşinin ve hegemonik mücadelenin inşasını da başarı ile yansıtır. Bu bağlamda, bu makale Superman'ın temsil ettiği değerlerin, ideolojilerin, toplumsal cinsiyet görünümünün temel unsurlarını, Amerikan toplumunun tarihsel ve toplumsal gelişimi ışığında okumayı hedeflemektedir. Böylesi bir eleştirel okumanın, Superman'ın savaş sonrası Amerikan kültüründe sayısı ve çeşitliliği artan süper kahraman hikâyelerinin de anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Superman, Amerikan kültürü, kimlik, ideoloji, toplumsal cinsiyet

**WHO DOES SUPERMAN REPRESENT?: IDENTITY, IDEOLOGY, AND GENDER IN
SUPERMAN**

Abstract

Despite the overwhelming influence of superheroes today, Superman is still an archetypal blueprint and a pioneer of American superheroes in the 20th century. Superman has gained an immense popularity beyond the national borders of the US. The popularity of Superman profoundly relies on its success in representing American identity, ever-changing dynamics of American society and American ideology which remained almost unaltered. Moreover, Superman is marked with Judeo-Christian mythology that lies at the heart of American culture as well as American ideals such as individualism, civilization, nativism, and schizophrenic break-downs caused by American modernity. In this sense, Superman is an embodiment of American mythology that represents the concerns, fears and hopes of American people. Superman also offers a portrait of American manhood, masculine ideology in America, and crises of masculinity. Superman's masculinity depicts American manhood at its best and also Superman's conflicts his male archenemies evoke a discussion of the foundation of hegemonic masculinity and male hierarchy in America. In this regard, this paper aims to discuss the values, norms, ideologies of identity, power, and gender in light of the historical and social evolution of American society. It is considered to be of utmost importance that such a critical reading of Superman as the national emblem of American people will allow an understanding of other superheroes in a broader perspective in postwar America.

Keywords: Superman, American culture, identity, ideology, gender

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, ORCID 0000-0002-4299-1776
murat.goc@cbu.edu.tr

Başvuru Tarihi (Received): 14.08.2020 **Kabul Tarihi** (Accepted): 16.10.2020

Giriş

Amerikan kültürünü ve Amerikalı kimliğini inşa eden nitelikleri tüm yönleri ile yansıtabilen, Amerikan toplumunun değerlerini başarı ile yansıtan en önemli kahraman figürlerinden birisi de Superman'dir. Amerikan kültürünün ve Amerikalılık tanımının tüm yönleri ile incelenebileceği bir ikon, ulusal bir sembol ve ilkörneksel bir Mesih temsilidir. Superman, doğuştan gelen yeteneklerini içinde yaşadığı toplumun iyiliği ve Amerikan ideallerinin ayakta kalması için kullanır. Ancak her ne kadar dünyayı kötülükten ve suçtan korumak için insanüstü güçlerini kullanıyor olsa da, Superman temelde bir romans kahramanıdır (Bahlmann, 2016: 5) ve kültürel bir ikon olarak Amerikan toplumunu oluşturan farklı topluluk ve kültürlerin dinsel ve mitolojik kahramanlarından çok da farklı değildir. Kendisinden önce var olan diğer kahraman figürleri gibi Superman de öncelikle tarihsel ve toplumsal koşulların bir ürünüdür. Bu nedenle, farklı tarihsel ve toplumsal sınırları aşarak kültürel bir fenomen haline gelen Superman mitinin nasıl bir ihtiyaçtan doğduğunu ve hangi sebeplerle Amerikan toplumu tarafından kabul gördüğünü anlamak, Amerikan popüler kültürünün ve toplumsal yapısının hangi koşullarda oluştuğunu ve ne tür dönüşümlerden geçtiğini kavramak açısından önemlidir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Superman dünya dışından gelen ya da insanüstü güçlere sahip olan ilk çizgi roman kahramanı değildi ve doğrusu yayınlandığı ilk yıllarda diğer süper kahramanlar arasında çok da dikkat çekmemişti. H.G. Wells ve Jules Verne gibi Avrupalı bilimkurgu yazarlarının felsefe ile bilimi buluşturduğu hikâyelerinin ve romanlarının ilgi çekmesi üzerine, önce Avrupa'da sonra da Amerika'da uzaydan gelen tehditkâr yaratıklar ya da insanüstü güçlerle donatılmış süper kahramanların yer aldığı bilimkurgu maceraları ile aşk hikâyelerini ile birleştiren ucuz romanlar, dergiler ve daha sonra çizgi romanlar popüler kültürün önemli bir parçası haline gelmişlerdi. Geniş halk kitlelerine ulaşarak ulusal bir karakter kazanan Amerikan medyası, çizgi romanlar ve ucuz macera romanlarda yaratılan popüler kahramanlar ile Amerikan halkının bilinen dünyanın sınırlarına dair artan merakını ve eğlence ihtiyacını karşılamışlardı. Çoğunlukla gençler tarafından ilgi gören süper kahraman hikâyeleri, bazıları tarafından; hızla nüfusu artan, salgın hastalıklar ve yoksulluğun getirdiği ölümün sıradanlaştığı ve her geçen gün sayılarına yenileri eklenen göçmenler yüzünden tam bir karmaşa ve bilinmezlik dolu bir yaşamdan kaçış fırsatı olarak algılanmıştır. Bu kaçış öyküleri her ne kadar bilimsel terminoloji ve öngörülerini içerse de, nostaljik bir geri dönüş isteği üzerine kuruluydu ve okuyucusuna dünyanın daha anlaşılabilir ve güvenli olduğu ve bireylerin yaşamlarından ve geleceklerinden endişe etmeden huzur içinde yaşayabildikleri bir dünya sunmaktaydı. Modernleşmenin getirdiği kimlik kırılması ve toplumsal karmaşa kendi kurtarıcılarını üretmiş ve gerçek dünyanın acımasızlığı ve şiddeti karşısında umudun ve kurtuluşun vaat edildiği kahramanlık hikâyelerini ortaya çıkarmıştır.

Superman karakteri ilk olarak 1933 yılında Jerry Siegel ve Joe Schuster isminde iki genç çizgi roman yazarı tarafından yaratıldı. Siegel tarafından yayınlanan Science Fiction #3 isimli bilimkurgu fanzininde yer alan "The Reign of Superman" başlıklı hikâyede, Superman telepatik güçleri olan ve dünyayı ele geçirmeyi hedefleyen kötü bir karakter olarak resmedilmişti. Siegel ve Schuster'in bu ilk Superman hikâyesi okuyucuya yeteneklerini toplum değerlerini ve bütünlüğünü ortadan kaldırmak için kullanan halk düşmanı bir Frankenstein hikâyesi sunar. Bu hikâyeye göre, Ernest Smalley isimli bir bilimadamı yapacağı bilimsel bir deney için hiçbir varlığı ve amacı olmayan Bill Dunn isimli sıradan bir adamı seçer ve deney sonrasında ona telepatik yetenekler verir. Gücünün ihtişamı ile gözleri kamaşan Dunn ilk olarak kendi yaratıcısını, Smalley'i, öldürür ancak gücünün geçici olduğunun farkına varamaz ve başladığı yere çılgın bilimadamının onu bulduğu ekmek kuyruğuna geri döner (Tye, 2012: 16). Bu noktada, Siegel ve Schuster'in süper insan kavramını algılayışı ve yansıması oldukça dikkat çekicidir zira insanüstü güçlere sahip kahramanın kötücüllüğü bilimin güvenilmez ve kontrol edilemez gücünden kaynaklanır. Superman'in ortaya çıkışı sıradan ve çaresiz şehir insanını bile

çirkin ve hastalıklı bir görünüme sahip bir canavara döndürebilecek bu gücün yıkıcılığına dair bir uyarı olarak algılanmalıdır.

Ancak, süper güçlere sahip kötücül bir kahraman beklenen ticari başarıyı yakalayamaz ve Siegel ve Schuster bu ilk hikâyeyi neredeyse tamamen değiştirerek karakteri ve olay örgüsünü bugün bildiğimiz hikâyeye uyarlar (Telotte, 2001: 72).

Superman karakterinin bu yeni hali yok olmak üzere olan bir gezegenden yollanan ve Amerikalı bir çiftçi aile tarafından büyütülen insanüstü yeteneklere sahip ve yeteneklerini insanları korumak için kullanan bir kahramanın hikâyesini anlatır. Sıradan insanların arasında kimliğini gizleyerek yaşayan ve süper güçlerini ancak mecbur kaldığında yakınlarına zarar gelmemesi için kullanan bu üstün insan karakteri Siegel ve Schuster'in aklındaki *übermensch* karakterinin ne kadar değiştiğini ortaya koymaktadır. Siegel ve Schuster, çirkin ve hastalıklı bir görünüme sahip ilk Superman'in yerine, Robin Hood gibi kahramanlık filmleri ile ünlü olmuş bir Hollywood yıldızı olan Douglas Fairbanks'ı model alan kaslı ve genç görümlü bir süper kahraman yaratırlar. Superman'in günlük hayatta sıradan insanlarla birlikte olabilmek için büründüğü içine kapanık ve beceriksiz gazeteci karakteri Clark Kent'i yaratırken de canlandırdığı sakar ve iş bilmez karakterler ile ünlenmiş komedyen Harold Lloyd'u örnek almışlardı. Siegel ve Schuster toplumun tüm kesimlerine hitap edebilecek popüler bir kahraman yaratabilmek için zamanın ruhuna uygun birçok öğeyi bir araya getirmiş ve Amerikalı kimliğinin çok yönlülüğü ve zenginliğini yansıtacak bir kahraman modeli ortaya koymuşlardır. Örneğin Clark Kent ismi ünlü aktörler Clark Gable ve Kent Taylor'un isimlerinin birleştirilmesinden oluşmuştur. Clark Kent'in yaşadığı kentin ismi Fritz Lang'ın Metropolis isimli filminden, çalıştığı gazetenin ismi olan *Daily Planet* ise zamanın ünlü gazetesi *Daily Star*'dan alınmıştır. Superman'in dar ve parlak kıyafetleri başka bir çizgi roman kahramanı Flash Gordon'dan, pelerini 19. yüzyıl gotik öykülerinin gizemli kahramanlarından esinlenilmiştir (Scivally, 2007: 76-77). Superman'in sahip olduğu güçler ve yaşam öyküsü ise efsanevi karakterler Samson ve Herkül'ü anımsatmaktadır.

Siegel ve Schuster, popüler kültürün tanınmış sembollerini ve Amerikan değerlerini ve kültürel artalanını temel alan bir karakter ve olay örgüsü ile kurdukları yeni Superman karakterini 1938 yılında bir çizgi hikâye bandı olarak *Action Comics* isimli dergide yayımlatmayı başarırlar. 1939 yılında ise Superman tek başına bir çizgi roman dergisi olarak basılır. Bu serinin tanınırlığı ve ticari başarısı arttıkça, Superman daha profesyonel ve kalabalık bir ekip tarafından hazırlanmaya başlar ve bunun sonucu olarak karakterler sayıca ve içerik olarak daha da gelişir. Başlarda insanüstü yetenekleri sınırlı olan Superman'in yeteneklerine yenileri eklenir ve görünüşü daha erkeksi ve kaslı bir hale gelir. Buna paralel olarak da kıyafetlerindeki hatlar ve renkler daha belirgin ve keskin hatlı olarak çizilir. 1945 yılında Superman'in gençlik dönemlerini anlatan Superboy ilk kez çizilir ve 1949 yılında ayrı bir macera olarak basılmaya başlanır (Robb, 2014: 122). 1954 yılında yan karakterlerden Jimmy Olsen için ve 1958 yılında Superman'in kız arkadaşı Lois Lane için bağımsız maceralar basılır. En parlak çağlarını 1950'li ve 1960'lı yıllarda yaşayan Superman çizgi romanları 1970'li yıllara doğru popülerliğini yitirir. Ancak hiçbir Superman 1978 yılında gösterime giren ve Superman'i Christopher Reeve'in canlandırdığı film kadar ses getirmemiştir. Zorlukları aşan, ölümü hiçe sayan ve eşitsizlik, adaletsizlik ve kötülüğe karşı koyan kahramanların hikâyelerini anlatan filmlerin başarılı bir örneği olan *Superman* filmi, 1970'lerin cesareti kırılmış ve politik ve ekonomik sıkıntılarla baskı altına alınmış Amerikan halkının ihtiyaç duyduğu kurtarıcıyı ortaya çıkarmıştır. Filmin maddi olmasa da kültürel başarısı Superman efsanesinin popülerliğini canlandırır ve bu sebeple 1980, 1983 ve 1987'de birer devam filmi çekilir. 1990'lı yıllar boyunca da yeni çizgi diziler ve televizyon dizileri ile varlığını sürdüren Superman efsanesi 2000'li yıllarda Clark Kent'in ilk gençliğini anlatan *Smallville* dizisi, *Superman Returns* (2006), *Man of Steel* (2013), ve *Batman vs Superman: Dawn of Justice* (2016) filmleri ile popülerliğini sürdürür. Popüler kültürün farklı alanlarındaki tüm bu ürünlerin yanı sıra, ticari ürünler, reklamlar, kültürel, edebi, müzikal ve

hatta politik göndermelerle Superman Amerikan ulusunun en önemli ikonlarından birisi, ulusal bir kahraman ve kültürel bir referans noktası haline gelmiştir.

1. Superman ve Amerikan Kimliği

Superman'ın Amerikan kültürü için bu kadar önemli ve değerli bir kültürel gösterge olmasının ardındaki etkeni anlamak için Siegel ve Schuster'in pazarlama zekâlarının ötesinde, Amerikan kimliğini oluşturan toplumsal ve ideolojik mekanizmaların Superman karakterinin oluşum ve gelişim sürecindeki etkilerini tartışmak gerekmektedir. Amerikan kimliğinin sürekli dönüşüm ve değişime vurgu yapan doğası, sıradan insanın değerlerini öne çıkaran bireycilik ile toplumsal adanmışlık arasında sıkışmışlığı ve parçalılık Superman hikâyelerinin temelini oluşturur. Öte yandan, Superman kendisinden önce yaratılmış birçok kahramanlık hikâyesinin şablonlarını tekrarlamış ve en başarılı örneklerini bir araya getirmiştir.

Diğer tüm süper kahraman öyküleri gibi Superman öyküleri ve karakterleri de gotik romansları ve kahramanlık öykülerini örnek alarak kurgulanmıştır. Temelinde bilinmeyene dair merak, korku ve bilinen gerçek dünyaya dair hayal kırıklıkları üzerine kurulu gotik hikâyeler farklı zaman ve coğrafyalarda masallar, halk öyküleri, efsaneler ve dinsel metinler şeklinde varlığını sürdürmüştür. Gotik romansların rüyalar ve hayaller ile içli dışlı hali her şeyin kusursuz ve huzur dolu olduğu kurgusal bir geçmişe özlem hissini kuvvetli bir şekilde yansıtır (Frye, 2000: 99). Gotik türünün temel kurgusu ve ana karakterleri; geçmişte kalmış hayali bir altın çağa yönelik özlemler, algılar ve hayal kırıklıkları ile yeni kurulmakta olan bir dünyaya dair bilinmezliğin ve öngörülemez bir geleceğin getirmiş olduğu belirsizliklerin yaratmış olduğu gerilimde kendine yer bulur (Waugh, 1988: 170). Gotiğin kurgusal yapısı bireyi içinde yaşadığı topluma ve toplumsal değerlere yabancılaştırarak hızlı ve önü alnamayan toplumsal değişikliklerin yarattığı güvensizlik, şüphe ve korkularını ortadan kaldıracak bir rahatlama ve katarsis duygusu oluşturur (Oskay, 1982: 15). Gotik edebiyatın ortaya koyduğu sıradışı olaylar ve doğaüstü güçler, korku ve şiddet, kötünün iyiyi tehdit etmesi ve düzenin altüst olması, temel olarak Aydınlanmacı felsefenin getirdiği akılcılığın ve bilimsel düşüncenin sıradan insan gözünde iflası ve Avrupa ve Amerika'da birbiri ardına yaşanan kanlı savaşlar ve iktidar mücadelesinin getirdiği hayal kırıklığı ile bağlantılı görünmektedir (Karl, 1974: 236). Zira birçok gelişmenin ve yeniliğin birbiri ardına insanlığın hizmetine sunulduğu, akılcı düşüncenin ve bilimsel ilerlemeye dair olan inancın kurumsal dinin yerini aldığı 19. yüzyıl, aynı zamanda Püriten etik ve kapitalist anlayışın yeni bir endüstriyel şehir kültürü yarattığı bir dönemdir. Ekonomi ve din alanındaki köklü değişimler doğal olarak gereği sürekli bir değişimi, dönüşümü ve yenilenmeyi zorunlu kılıyordu. Bu değişimlere paralel olarak da, burjuva romansı eski değerleri ve eski çağlara ait kahramanlık hikâyelerini karikatürize etmiş ve modern çağın ürettiği yeni aristokrasinin—şehirli burjuva sınıfının—kolaylıkla tüketeceği ucuz macera ve aşk romanları haline getirmiştir. Burjuva romansından farklı olarak, gotik ve fantastik romans bu dönüşüm sürecini içselleştirmek ve başkalaştırmak yerine geleneksel ve modern arasındaki bu çatışmayı sorgulamış ve giderek etkisini yitiren eski çağın değerleri ile yalnızca muğlaklık ve güvensizlik vaat edebilen yeni çağın çatışmasını merkezine almıştır.

Gotik edebiyat, genel olarak, insanoğlunun anlama ve tanımlama arzusunu, korkularını, ölümden ve bilinmeyenden duyulan korkuyu, bedensel hazların yıkıcılığını ele alır ve olağanüstünün, sıradışının ve bilinmezin sınırlarını zorlayarak en temel insani sorunun yanıtını arar. Varoluşsal endişelerin peşinde bilinmeyen sınırlarında dolaşan gotik kahramanlar iki farklı kutup arasında sıkışıp kalırlar ve dünyanın onlara sunduğu gerçekliği reddederek kendi gerçekliklerini ve değerlerini yaratırlar (Punter, 1980: 408). Bu şizofren bölünme sonucunda kahraman toplumdaki soyutlanır ve içinde yaşadığı kültüre ve insanlarına yabancılaşır; inandığı ve uğruna mücadele ettiği gerçeklik ile toplumun gerçekliğini bir araya getirme çabası içinde kaybolur. Bu bakış açısı ile gotik, Amerikan modernleşmesinin sessizleştirdiği farklı etnik ve kültürel kökene sahip

göçmen yığınlarının korkularını ve beklentilerini seslendirmesine aracı olmuştur. Gotik öykülerinin temel ögesi olan ölüm ve yeniden doğuş temaları, Amerikan ulusunu oluşturan farklı kültürlerden milyonlarca insanın geçmişini ve beraberinde getirdikleri kültürlerini toprağa gömdükleri ve sürekli değişim ve ilerleme saplantısı ile köksüzleşen ve sınırları muğlaklaşan bu yeni kültürde yeniden doğdukları eşsiz bir deneyimi simgelemektedir. Püriten inanç toplumundan aydınlanmacı pragmatizme, çoğunluğu çiftçi ve avcılardan oluşan kâşiflerin çağından şehirli işçi sınıfına geçişin yol açtığı toplumsal krizler; Charles Brockden Brown, Edgar Allan Poe ve Washington Irving gibi yazarların eserlerinde modern yaşam ile inanç ve geleneksel değerler arasında sıkışmış kahramanların yer aldığı gotik edebiyatı Amerikan kurguculuğunun ve öykücülüğünün temelinde yerleştirmiştir.

Öte yandan, yüzyıl dönümünün Amerikası, endüstriyel gelişmişliğin, gökdelenlerin, yaygın bir ulaşım ve ticaret ağının, görece zenginliğin ve refahın gölgesinde kültürel çürümenin, göçmenlere ve siyahılara karşı açık ve kanıksanmış ırkçılığın ve büyük bir ekonomik krize doğru giden tüketim çılgınlığının Amerikası idi. Entelektüeller, yazarlar ve sanatçılar bu “kurak ülke”den kaçmak için Avrupa ülkelerini seçerken, çoğunluğu genç, eğitimsiz ve gelecekte umudu olmayan geniş kitleler için kaçış ancak alternatif dünyalar, hayranlık uyandırıcı icatlar ve güzel kadınları kurtaran yakışıklı süper kahramanların hikâyeleri ile mümkündü (Telotte, 2001: 72). Tanrı inancı ve toplumsal bağlılık üzerine kurulmuş tarım toplumundan ilerlemeye, gelişmeye ve bireyin yeteneklerine vurgu yapan aydınlanmacı bireyciliğe dönüşümün yarattığı kültürel ve toplumsal gerilim nasıl gotik edebiyatı yarattı ise, Amerikan rüyasının çöküşü, bilime ve ilerlemeye olan inancın yerini şüpheye ve hayal kırıklığına bırakışı ve geleceğe yönelik ümitsizliğin belirlediği kültürel ortam da 19. yüzyıl romansının ve gotik edebiyatının kahramanlarına yeniden ihtiyaç duymuş ve Buck Rogers (1929), Superman (1933) Batman (1939), ve Flash Gordon (1934) gibi süper kahramanları yaratmıştır (Trushell, 2004: 150). Bu noktadan bakıldığında, Superman'in ortaya çıkışı ve geniş kitleler tarafından benimsenmesi aslında bir toplumsal bunalım halini, güvenli ve huzur dolu bir geçmiş hayali ile belirsizliklerle dolu bir gelecek arasındaki kırılmayı ve geleceğe dönük nostaljik bir kurtuluş umudunu yansıtmaktadır. Superman ve diğer süper kahraman hikâyeleri, klasik gotik kahramanları örneğinde olduğu gibi, bir çözümden ziyade bir sorunun temsilidir ve süper kahramanların asıl alt etmeleri gereken düşman azılı suçlular ya da çılgın bilim insanları değil, bölünmüş kişilikleri ve gittikçe büyüyen varoluş korkularıdır.

Özellikle modernitenin getirdiği bireysel ve toplumsal kimlik krizleri, toplumsal kahramanlara duyulan ihtiyacı ve verilen önemi daha da belirgin bir şekilde ortaya koymuştur. Popüler kültür kahramanları, özellikle de süper kahraman hikâyeleri, bir yönleri ile modernitenin ve endüstriyel toplumun bireyi mekanikleştiren ve tektipleştiren baskıcı egemenliğine karşı bireyin gücünü ve yapabileceklerini hatırlatarak bir başkaldırı ve direniş olanağı sağlar (Regalado, 2015: 4). Bu bağlamda, süper kahramanların iktidarın ve toplumsal baskının karşısında, ezilenin ve azınlıkta kalarak dışlananların yanında yer almaları ve böylelikle toplumsal bilinçaltının sığınma ve kaçış noktaları olmaları beklenir. Bireyi, makineleşmiş üretim sürecinin bir parçası olarak gören, inancı ve sezgiyi yoksayıp, ahlaki doğruluğu bilim ve akıl ile özdeşleştiren modernitenin karşısında doğanın açıklanamaz gücünü ve bireyin Tanrısal iyiliğini savunan modern zaman kahramanları (en çok da süper kahramanlar), toplumsal bilinçaltında yer etmiş modern öncesi insan ilişkilerindeki basitliğe kaçış arzusunu yansıtır.

Ancak, beri yandan, kahramanlar ve kahramanlık hikâyeleri de modernite ile birlikte köklü bir değişikliğe uğramıştır. Toplumsal bilinçaltının kendi dinamikleri içinde özgün değerler ve kavramsallaştırmalarla kurguladığı ve bu sebeple her kültürün ve inanın kendince bir şeyler kattığı kahramanlık hikâyeleri ve kahramanların yerini; kültürel bir özü aktarmanın çok uzağında, medyanın ticari kaygılarını yansıtan ve toplumsal iktidarla uzlaşma arayışında kahramanların maceraları almıştı. Modern dönem popüler halk kahramanları, yerel ve özgün

olanın aksine, standartlaşmış, kendini tekrar eden ve bağlamından koparılıp yeniden üretilebilen ticari ürünlerdi. Bu bağlamda, sadece belirli bir coğrafyaya, topluluğa ya da cemaate ait bir kültürün değerlerini, inanışlarını ve kabullerini değil, birçok (ve bazen de birbiri ile çelişen) kültürün bir arada harmanlandığı ve kültürel simgelerin asıl anlamlarından bağımsız olarak yeniden üretildiği kozmopolit bir karmaşıklıkta temsil etmekteydi. Çoğu zaman güçsüzün yanında ve iktidara karşı direnen, doğanın ve doğaya ait güçlerin koruyucusu olan geleneksel halk kahramanları modernitenin akılcılık, iktidarın merkezileşmesi ve kimliklerin tektipleşmesi yönündeki kapsamlı baskısı karşısında mağlup olmuş ve inanca ve sağduyuya karşı bilimin ve toplumsal düzenin, bireyin özgürlüğüne karşı iktidarın tahakkümcü mutlaklığının ve yerel ve özgün kültürel kimliklerin karşısında etnik, dinsel ve kültürel azınlıklara karşı hoşgörü ve anlayıştan yoksun süper kahramanlara yerini bırakmışlardır (Hoppenstand, 1992: 279). Amerikan popüler kültürünün farklı örnekleri, marjinalize edilen ve dışlanan etnik, cinsel ve dini azınlıklara ait kahramanlara da yer verir ve bu kahramanları sıradan orta sınıf beyaz Amerikalının değerlerini koruyacak ve yüceltecek şekilde kurgular. Bu dönem, aynı zamanda Amerikan devletinin etnik ve kültürel farklılıkları bir “potada eriterek” Amerikalılaştırma politikasını bir ulus devlet kimliği politikası olarak benimsediği dönemlerdir. Bu nedenle, Amerikan modernitesinin kahraman figürleri, kökenleri ne olursa olsun, Amerikan yönetici sınıfının çerçevesini belirlediği Amerikan kimliğini, değerler sistemini ve bu sisteme yönelik aidiyeti mutlaklaştıran bir devlet aygıtı ve teknolojik ve ekonomik üstünlüğe dayalı Amerikan ilerlemeciliğinin yılmaz savunucularıdır. Yine aynı nedenle, Amerikan süper kahramanlık hikâyelerinde uzun bir dönem etnik karakterler, kadın kahramanlar, eşcinseller, siyahlar, farklı bedensel özelliklere sahip olanlar ya hiç yer almamış ya da kötülüğü temsil eden ucubeler olarak temsil edilmişlerdir ve aynı potada eritilmişlerdir (Smith, 2001: 147) .

2. Superman ve İdeoloji

Superman, temsil ettiği ideolojinin kristalleşmiş bir örneği olarak bireyciliği savunur ve bireyin hakları için mücadele eder. Ancak bu bireycilik, toplum kurallarına ve toplumun kutsal saydığı değerlere başkaldıran özgürlükçü bir bireycilik değil, aksine toplumsal tanınmanın ve bireysel özgürlüğün ancak düzenin korunması ve sahip olunan bireysel güçleri feda etmesi ölçüsünde mümkün olacağına inanan Püriten bireyciliğidir. Her bireyin ahlaki bir sorumlulukla yüklendiği toplumsal kurallar, öz disiplin ve kontrol üzerine kurulu Püriten felsefe, dini kurtuluş için yeterli tek gücün bireyin içinde olduğuna ve bireyin kaderini edimlerinin ve Tanrı vergisi yeteneklerinin belirleyeceğine vurgu yapmaktaydı (Shain, 1994: 25). Her bireyin kendisine verilen yetenekleri geliştirmesi ve kapasitesi doğrultusunda en iyisini yapması, Püriten toplumsal sözleşmesinin temelini oluşturur ve doğal olarak “daha az yetenekliler” ile “daha çok yetenekliler” arasında hiyerarşik bir toplumsal yapı oluşturur. Görünüşte eşitlikçi ve bireyin değerini, yetenekleri ölçüsünde topluma yaptığı katkı ile ölçen bu yeni hiyerarşik yapı, dini ya da yönetsel mutlakiyetler üzerinden işleyen önceki hiyerarşik sistemlerin aksine neredeyse tamamen mülkiyet ve maddeci kazanımlar üzerine kurulmuştur. “Amerikan rüyası” tam da bu sebeple cezbedicidir çünkü dini ya da aristokratik iktidarların sömürsü altında hiçbir kazanım elde edemeyeceğinin bilincinde olan sıradan birey için maddi kazanım üzerine kurulu liberal bir kuralsızlık sistemi, bedeli ne olursa olsun, kendi ayakları üzerinde durabileceği ve bir birey olarak var olabileceği yegâne sistemdir. Bu bağlamda, farklı kültürel ve dini geçmişlerden gelmiş olsalar bile, Amerikan ulusunu oluşturan göçmenler topluluğu “kişisel gelişim” ve “ilerleme” üzerine kurulu ekonomik ve toplumsal yapıyı kolaylıkla içselleştirmişlerdir. Böylece, Püriten toplumsal iktidar ahlaki katılığını burjuva sınıfının bireysel yaratı ve ilerleme düşüncesi ile birleştirmiş; kendi içinde çelişkili gibi görünen ama aslında birbirini tamamlayan özgürlük ve adanmışlık ideallerini Amerikan toplumunun inşasında hayata geçirmiştir.

St. John de Crevecoeur, çok bilinen *Amerikalı Bir Çiftçiden Mektuplar* isimli eserinde Amerikalının her türlü baskıdan zulümden uzak, eski dünyanın kötülüklerinden uzak, yepyeni

fikirlerle dolu sıradan bir insan olduğunu ve Amerikalıyı özel yapanın bu sıradanlık ve özgürlük fikri olduğunu belirtir (Crevecoeur, 1999: 10). Gerçekten de, başlangıcından bugüne Amerikan toplumu sıradan insanın krallığıdır, iyilik ve doğruluk sıradan insanın değerleri ile örtüşür. Bu sıradan, basit ama alabildiğine özgür insanın karşısındaki tek engel; eski dünyaya ait seçkin alışkanlıkların ve kilise, aristokrasi ve zengin toprak sahiplerinin yönlendirdiği baskıcı toplumsal kurumların geri dönüşüdür.

Bu bağlamda, Superman’in varlığı ve korumaya çalıştığı değerler de bu basitlik ve özgürlük saplantısı üzerine kuruludur. Toplumsal yapı içinde dikine bir ilerlemeyi ve devrimciliği savunan modern bireyciliğin aksine, Superman’in ilerlemeciliği yatay bir ilerlemeciliktir ve bireyin gelişimini ve toplumsal yapı içinde özgürleşmesini değil, belirli sınırlar içinde değişimini ve tektipleşmesini esas alır. Superman, görünüşü ve yaşamı ile okuyucuya sıradan ve mütevazı bir Amerikalı portresi sunar. Ufak bir Amerikan kasabasında kendi halinde bir çiftçi aile tarafından geleneksel değerlere bağlı olarak yetiştirilmiştir ve bu sebeple Superman Amerikan kültürünün ayrılmaz bir parçası olan çalışma ahlakını ve toplumsal sorumluluk duygusunu her şeyin önünde tutar (Tye, 2012: 117). Sahip olduğu “Tanrı vergisi” süper güçleri kullanarak kendisine çıkar sağlamak yerine, sıradan insanlar gibi ve sıradan insanlar için çalışmayı seçmiştir. Hiçbir zaman çok gösterişli olmayan giysileri içinde Clark Kent, 1930’lar Amerika’sında kendisine sunulan fırsatları değerlendirerek toplumsal hiyerarşinin bir üst basamağına çıkmayı hedefleyen ve bu uğurda çilekeş bir gayreti sonradan kazanacaklarının karşılığında ödediği ufak bir bedel olarak gören her insan kadar Amerikalıdır. Püriten kurucuların izinde ilerleyen her iyi Amerikalı gibi, içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik koşulları sorgulamak yerine bu koşullara uyum sağlayarak toplumsal feragat ile edineceği kişisel kurtuluşunun peşindedir. Bu açıdan bakıldığında, Superman’in bayraktarlığını yaptığı Amerikan bireyciliği bireyin gerçek sınırlarını keşfi ve kendi varoluş koşullarını yaratmasından ziyade içine kapanmış ve toplumsal kurumları ve sınıfsal yapıları yeniden üreten ve destekleyen uysal bir bireyciliktir (Gordon, 2017: 57-58). Amerikan bireyciliği, Püriten bir çilecilikle, sıradanlığa ve sıradan insanın içindeki tanrısal gücün keşfine yoğunlaşmıştır. Az ile yetinen ve gücünü ve sınırlarını toplumunun için çizdiği şekli ile kabul eden sıradan Amerikalıyı yansıtır. Zamanın ve mekânın donduğu bu sakin kasaba hayatı, bir yandan pastoral bir nostalji hissini beslerken, diğer yandan da, ve daha da önemlisi, Amerikan kasaba hayatının ikiyüzlü muhafazakârlığını ve tektipleştirici önyargılarını pekiştirmektedir. Bu nedenle, Superman, sahip olduğu tüm güçlere ve yapabileceklerinin nerede ise sınırı olmamasına rağmen, gerçekte kim olduğunu öğrenmek ya da güçlerinin sınırını keşfetmek için ait olduğu toplumu terk etmez; tam tersine gençliğini alçakgönüllü bir çiftçi ailesinin tek oğlu olarak geçirmeyi tercih eder. Biraz büyüdüğünde yaşadığı yere göre nispeten daha büyük bir şehre taşınır ve sıradan bir gazete muhabiri olarak yaşamını sürdürmeye çalışır.

Özellikle ilk dönem çizgi roman maceralarında, daha çok yerel suçlular, açgözlü işadamları ve politikacılar ile sahip olduğu bilginin gücü ile büyülenmiş ve “yoldan çıkmış” bilim insanlarına karşı mücadele eder ve bir anlamda sahip olduğu süper güçleri şehir polisinin hizmetinde heba eder. Sahip olduğu yeteneklere kıyasla son derece basit kalan bu hizmetlerinin karşılığında hiçbir mükâfat beklemez ve tüm dünyasını çalıştığı gazetede sahip olacağı mütevazı kariyeri etrafında kurar. Superman, asla kendi varoluşunu ve kendisine toplum tarafından yüklenen kahraman rolünü sorgulamaz, güçlerinin neredeyse tanrısal doğasını reddetmeyi hiç düşünmez ve bunu sorgulayan düşmanlarını alt ederek bir yerde içindeki sesi de susturmuş olur. Bu yönü ile Superman’in bireyciliği, sıradanlığı ve basitliği yüceltir; sınırlayıcı ve uzlaşmacıdır. Dahası, Superman de, diğer Amerikan süper kahramanları gibi, zamanın hiç ilerlemediği bir toplumda, sürekli bir şimdiki zamanı yaşar ve bu şimdiki zaman kültürünün hiç değişmeyecekmiş gibi görünen değerlerini ve iktidar yapısını pekiştirir. Umberto Eco, ilerlemeci çizgisel zaman kavramının yerine, zamanın belirsiz bir anında sıkışıp kaldığı şimdiki zaman evreninin çizgi roman kültürünün doğasında yer aldığını düşünür. Eco’ya göre, çizgi romanlarda karakterlerin ve

kahramanların belleği neredeyse hiç yoktur ve o sayıdaki macerada olanlarla sınırlıdır (Eco, 2004: 149). Kahramanın ya da diğer bireylerin kişisel yaşamlarına dair çok az bilgimiz vardır ve düşün, cenaze ya da kişisel yaşamda değişiklik yaratacak diğer olaylara pek yer verilmez. Bu sebeple, çizgi romanlardaki süper kahramanlar, aslında kişisel veya toplumsal anlamda kayda değer hiçbir değişimin ilerlemenin yaşanmadığı bir Amerikan küçük kasabasına sıkışıp kalmışlardır (Dace, 2007: 100-101).

Beri yandan, Superman'ın en büyük düşmanı olan Lex Luthor karakteri, Amerikan toplumunun kolektif bilinçaltında simgeleştirdiği kötünün temsili açısından son derece önemli bir malzeme sunar bize. Lex Luthor, Superman'ın temsil ettiği basit kırsal yaşam tarzının karşısında karmaşık şehir hayatını ve kapitalizmin gücünü temsil eder. Luthor gücünü, aynı Hıristiyan mitolojisindeki şeytan gibi, herhangi bir amaca bağlı olmayan saf kötülükten alır. Superman'ın tanrısal sezgilerle yönlenen ahlaki pusulasının karşısında, Luthor ahlaksız ve şiddet dolu hedeflerine emrinde çalışan bilim insanları ve gücü ve parası ile etkisi altına aldığı politikacılar sayesinde ulaşır. Luthor, kendisinde topladığı bu şeytani özellikler ve kontrolü altındaki insanlar ile birlikte, Büyük Bunalım sonrası Amerikanın üstüne çökmüş çok başlı ejderhadır ve toplumun refahı ve mutluluğu ancak bu canavarın yok edilmesi ile sağlanabilecektir (Miles, 2018: 59).

Bir kavram olarak, entelektüel karşıtlığı bilime, eğitime ve eğitilmiş kişilere yönelik düşmanlığa varacak bir güvensizlik ve inançsızlık hissini ifade eder ve Amerikan muhafazakârlığının temel direğidir. Entelektüel karşıtlığının temelinde, Amerikan toplumunun sürekli değişen, akışkan ve karşıtlıklarla dolu yapısının yarattığı tedirginlik ve güvensizlik hissi vardır. Amerika'nın nispeten eski göçmenleri, yeni gelenlerin dini inanışları ve değerleri ile var olan yapıyı değiştirmeye ve Amerikanın asıl değerlerini çürütürken Amerikan toplumunun bütüncül yapısını bozmaya çalıştıklarına inanmışlardır (Hofstadter, 1962: 177). Entelektüel karşıtlarının önemli bir savı, yönetici seçkinlere ve seçkin aydınlara karşı sıradan insanların haklarını ve eşitliği savunduklarıdır. Bu öngörüye göre entelektüeller; saf inanca ve kaderciliğe karşı bilimsel pozitivist tavrı, halkın iradesine ve seçimine karşı seçkinlerin ve egemenlerin yönetimini ve geleneksel orta sınıf ahlakının yerine cinselliğin ve cinsel rollerin daha esnek algılanışını savunur.

Superman, bilimsel totaliterliğin ve endüstriyel kapitalizmin yozlaştırmaya çalıştığı Amerikan değerlerini yeniden inşa etmek ve savunmak için Amerikan entelektüel karşıtlığının önemli bir iddiası olan eşitlikçilik ve halk demokrasisi idealleri için mücadele eder (Upton, 2014: 18). Avrupa'da feodal aristokrasinin ve baskıcı kilisenin zulmünden kaçarak kimsenin inançları ve görüşlerinden dolayı baskı altında yaşamayacağı eşitlikçi bir toplum hayalini paylaşan kurucu babaların bu ideali Amerikan halkının ortak bilinçaltına yerleşmiş ve Amerikan halkına göre Avrupa kıtası ve kültürü ile Amerika arasındaki en derin ayrılığın temelini oluşturmuştur. Bu sebeple, Amerikan romantik şiirinden gotik romanlara, halk efsanelerinden politik söylemlere kadar her yerde yaşlı kıta, baskının, otoritenin ve toplum adına bireyin haklarının yok sayıldığı seçkin bir yönetim anlayışının temsilcisi iken, yeni kıta özgürlüğün, fırsat eşitliğinin ve bireyciliğin dünya üzerindeki neredeyse tek savunucusu olarak görülmüştür. Bu noktadan bakıldığında, Superman'ın Amerikalılaştırma ve Amerikan değerlerini koruma mücadelesi aynı zamanda bu değerleri ve idealleri tehdit eden (çoğu Avrupa ve Asya kökenli) düşmanlara karşı verilmiş politik bir mücadeledir (Darowski, 2012: 86). Nitekim Superman'ın ilk ciddi düşmanları dünya barışını ve Amerikan halkının huzurunu tehdit eden Nazilerdi. İkinci Dünya Savaşı sonrası ise soğuk savaşın da etkisi ile Sovyet komünizmini simgeleyen baskıcı liderler ve onların robotlaşmış askerleri Superman'ın karşısına çıktı. İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerikan bilim kurgu filmlerinde sıkça rastlanan ve çoğu kimse tarafından kızıl korkusu ile özdeşleştirilen yabancı/uzaylı (alien) tehdidi Superman maceralarında da kendine yer bulmuş, Superman dünya dışından gelen ve Amerikan halkının güvenliğini tehdit eden "dış düşmanları ve onların ülke içindeki yardımcılarını" yok etmek için mücadele etmiştir (Upton, 2014: 17).

Bu açıdan bakıldığında, Superman, McCarthy Amerikası'nın koruyucusu ve teminatıdır, uğruna mücadele ettiği değerleri ve idealleri bir an bile sorgulamadan, neredeyse insanüstü bir çaba ve adanmışlıkla hareket eden Superman, Amerikan yaşam tarzına ihanet ettiğini düşündüğü herkesi yakalayıp otoriteye teslim eder. Bu nedenle de, Superman Amerikan halkını ve bu halkın özgürlüğünün teminatı olan eşitlik ideallerini korumak uğruna halkın değil otoritenin koruyucusu durumuna düşer. Bu durum, çelişkili gibi görünse de, Amerikan tarzı özgürlüğün ve bireyciliğin de ipuçlarını vermektedir. Daha önce de söylendiği gibi, Amerika'nın (bir ülkeden çok önceleri bir ideal olarak) inşasından beri, kurucu seçkin sınıf, Amerikan değerleri ve ideallerini tanımlarken Amerika'nın dışlanmış ve ötekileştirilmiş azınlıklarını toplumu tehdit eden ve ortadan kaldırılması gereken tehlikeler olarak tanımlamıştır. Salem'deki cadı avından, Anne Hutchinson gibi sürgünlerden, Wounded Knee katliamından Hay Market faciası sonrası sınır dışı edilen sosyalist göçmenlere ve Scottsboro davasından McCarthy mahkemelerine kadar uzanan bir çizgide Amerikanın ötekileştirilmiş azınlıkları, Amerikalının ve Amerikanın değerlerinin ne olmaması gerektiğini kitlelere göstermede önemli bir rol oynamışlardır. Superman, işte Amerikalıyı ve Amerikalı olmayı ayıran bu kalın çizginin bekçiliğini yapmış ve Amerikan ideallerinin düşmanlarına karşı politik ve ideolojik bir mücadelenin aracı olmuştur. Amerikan bireyciliği ve bireysel özgürlük söylemi ile karşılaştırıldığında, en temel özellikler olan kimlikten ve geçmişten yoksun bu robot orduları ya da dünya dışı tehditler, bazen de çılgın bir bilim insanının iktidarını yaygınlaştırmak için yaptığı çalışmaların ve deneylerin sonucunda da ortaya çıkabilmektedir. Sahip oldukları bilginin gücü ile kendinden geçmiş ve tanrısallık iddiası ile yeni Frankenstein'lar yaratmak için deneyler yapan bu bilim insanları çoğunlukla etnik azınlık gruplarındandır. Şeytani kibirleri ve hırsları onları Tanrının yolundan ve ahlakından uzaklaştırmış ve saf ve nedensiz kötülüğün simgesi haline getirmiştir. Bu sebeple, amaçlarına ulaşmak için her yolu denerler; onları toplumsal hayata bağlayacak hiçbir ahlaki ya da toplumsal değer yoktur (Darowski, 2012: 105). Superman'in neredeyse bir saplantı haline gelmiş bir yere ait olma ve toplumsal kabullenme çabasının aksine (Arnaudo, 2013: 67), yalnız geçirdikleri yaşamlarında aile ya da yakınlarından hiç bahsedilmez, çoğu zaman bir şekilde zorla alıkoydukları "hafif" kadınlarla birlikte görülürler veya cinsel sapkınlıkları olduğu ima edilir. Superman'in temsil ettiği güçlü Hıristiyan erkek figürüne karşın görünüşleri kadın ile erkek arasında bir muğlaklık çizgisindedir, genellikle hastalıklı veya yaşlıdırlar ve erkeklikle özdeşleştirilmiş cesaret, yiğitlik, dürüstlük ve onur gibi değerlerden yoksundurlar.

Bu bağlamda, böylesi bir popülist söylem ve yabancı düşmanlığı üzerine kurulmuş; sıradan insanın, Amerikan kırsal yaşamının ve değerlerinin yüceltildiği yerlilik hareketinin Amerikan muhafazakarlığının önemli unsurlarından birisi olduğu söylenebilir. Superman sahip oldukları gücü ve iktidarı kendi çıkarları için kullanan yozlaşmış yöneticilere ve çılgın bilim insanlarına karşı her ne koşulda olursa olsun mücadele etmiştir. Toplumsal yapının belirleyicisi olan egemen sınıfın önemli aktörleri haline gelen bu kişiler Amerikan toplumunun içine sızmış göçmenler ya da Amerikan değerlerini ve yaşam tarzını yıkmaya çalışan "halk düşmanlarıdır". Bu bağlamda Amerikan halkının yabancılarla ve yabancı fikirlere karşı duyduğu tedirginlik hissini kullanan Superman'in yaratıcıları, okuyucuya sık sık Superman'in de aslında bir göçmen olduğunu (İngilizce'de alien kelimesinin hem uzaylı hem de yabancı/göçmen anlamına geldiğini hatırlamak gerekir) ama var gücü ile bu toplumun parçası olmak üzere kendi varlığını ve köklerini Amerikan potasında eritmeye çalıştığını hatırlatırlar (Engle, 1992: 338). Bu durumda, asıl olan, tüm diğer Amerikalılar için de olduğu gibi, Amerika'da doğmak ve bu ülkenin "yerlisi" olmak değil, tüm değerleri ve toplumsal yapıları ile bu toplumun bir parçası olmak ve Amerikalılaşmaktır.

Ancak modern şehir hayatı ve şehirli kimliği söz konusu olduğunda, yerlilik ve Amerikalılaşmak deneyimlerini anlamlandırmak ve tartışmak daha da zor bir hale gelmektedir. Şehir hayatı toplumsal ilişkilerin sınıf temelinde olduğu yeni bir deneyimdir. Bu sebeple, şehirselleşme

mekânların üretimi ve biçimlenmesi ancak bu süreçte oluşan sınıfsal yapıların çözümlenmesi ile anlaşılabilir görünmektedir. Bireyin mekân ve şehir ile ilişkisi, onun gerçeklik algısını ve toplumsal değerlerini belirler (Merrifield, 2000: 172). Amerikan şehirleri, Puriten öncülerin, İrlandalı serserilerin, Fransız aristokratların ve Macar köylülerin yarım yamalak hatırlanmış anılarından oluşur ve bu sebeple Amerikan şehir kültürünün özünde uyumsuzluk ve parçalara bölünmüşlük vardır (Campbell ve Kean, 1997: 162). Böylesi bir uyumsuzluk ve bölünmüşlük kültürü içinde, Amerikan kahramanları için şehir bir sınanma ve meydan okuma yeridir ve kahraman şehir yaşamının bir parçası olmayı bilinçli olarak reddeder. Örneğin, Superman'in bildiğimiz anlamda bir evi hiç olmamıştır ve Metropolis kentindeki apartman dairesini neredeyse hiç görmeyiz. Superman için şehir yaşamı modernliğin getirdiği kaotik kötücüllüğün merkezi ve koruyucusudur ve çoğu zaman yüksek binalarla örülmüş labirente benzeyen sokaklardan ibarettir. Superman'in güçlerinin kıyaslandığı kurşun, tren ve gökdelen sadece rastgele seçilmiş güç ve şiddet simgeleri değil aynı zamanda 20. yüzyıl başlarında sanayileşen ve şehirleşen Amerikan toplumunun da ilerici ruhunun kültürel göstergeleridir (Regalado, 2005: 84). Yüksek binaların üstünden atlayan, trenleri durdurabilen, arabaları kolaylıkla kaldırıp bir kenara atabilen, binaları ve köprüleri yerle bir eden, devasa makineleri bir yumruk ile paramparça edebilen Superman, bir anlamda modern şehirlerin bireyi önemsiz sayan mimari kurgusu ve endüstrileşmiş ve mekanikleşmiş şehir yaşamının, bireyin yaşadığı ve çalıştığı mekânlar üzerindeki mahkûm edici etkisine karşı sıradan bireyin isyanını dile getirmektedir. Clark Kent'in kasabalı saflığı şehrin yarattığı kötülükle mücadele etmekte yetersiz kalır ve ancak Superman'in fiziksel gücü ve doğaüstü yetenekleri ile alt edilebilir.

Superman, aynen geleneksel Amerikan kahramanları gibi, huzuru şehir yaşamından uzakta vahşi doğanın içinde bulur ve kendini yalnız ve güçsüz hissettiğinde, önemli kararların arefesinde ya da onu güçsüz düşüren yaralarını iyileştirmek istediğinde Kuzey Kutbu'nda kurduğu Fortress of Solitude'a—İnziva Kalesi—sığınır. Ancak sınırlı sayıda insanın olağanüstü durumlarda girebildiği bu inziva mekânı, insanın ancak doğa ile bütünleştiğinde ve doğaya sığındığında özgürleşebileceğinin ve kendine dair yanıtları bulabileceğinin altını çizen Amerikan romantiklerinin idealleştirdiği münzevi yaşamın izlerini taşır. Bu haliyle, Superman şehir yaşamının ürettiği yeni değerler sistemine uyum sağlamakla ve kendi kimliğini ve değerlerini korumaya çalışmak arasında sıkışıp kalmış yeni Amerikalıyı temsil eder. Yüzyıl dönümünün Amerikasına akın eden milyonlarca göçmenin yaşadığı bu ikilik, bireyin sadece endüstriyel kentlerin dayattığı yaşamın kimliksizliği ve tek tipliği ile değil, kendi benliği ve değerleri ile de çatışmasına sebep olur. Modern birey, bu sebeple bu çatışmanın temelinde yatan yeni şehir kültürünün hem üreticisi hem de kurbanıdır ve kendi kahramanlarını da bu çelişkiyi yansıtabilecek şekilde biçimlendirirler. Modern zaman kahramanlarının çift kişilikli olması ve mücadelelerinin temelinde bu kişilik çatışmasını aşmaya çalışması son derece anlamlıdır. Zira modern şehir insanı tam anlamı ile bütüncül bir kimliğe sahip değildir, farklı zamanlarda ve mekânlarda birbirinden farklı ve çoğu zaman birbiri ile çelişen rolleri canlandırmak zorundadır. Bu sebeple kişilik bölünmesi modern kimlik örüntüsünün temel özelliğidir ve modern kimlik kurguları çoğunlukla da şehrin kendisi gibi, farklı kültürel değerleri ve anlayışları bir araya getiren ancak bu birliktelikten yepyeni anlamlar yaratan bir kolajdan ibarettir (McNamara, 2005: 17). Bu durumda, şehir gibi şehirlinin kimliği de inşa halindedir ve değişir. Bu akışkanlık ve sürekli değişim hali görünürde bireyi özgürleştirirse ve toplumsal baskı mekanizmalarından kurtarıyor gibi görünse de, nihayetinde bireyin aidiyet ve anlam dünyasını yerle bir eder ve bireyi kimliksizleştirir.

3. Superman ve Toplumsal Cinsiyet

Superman karakterini oluşturan kültürel dinamikleri ve iktidar örüntülerini kavramak için Superman'i ve diğer karakterleri biçimlendiren toplumsal cinsiyet algılamalarını da mercek altına almak gerekmektedir. Bu bağlamda, bir erkeklik ikonu olarak Superman'in incelenmesi

yalnızca Amerikan kültüründeki erkeklere dair kavramsallaştırmaların ve algılamaların değil, Amerika'da hakim olan beyaz Protestan erkeklik anlayışının kendisini konumlandığı cinsel, etnik ve kültürel karşıtlıkların da anlaşılmasına olanak sağlar. Erkekliğin tarihi, erkekliğin bedensel ve duygusal ihtiyaçlarının sınırlanması ve aklın ve iktidarın erkek eli ile öncelikle erkekler üzerinde hakim kılınmasının tarihidir. Egemen sınıflar, erkek bedenini ve bedeninin görünürlüğünü biçimlendirerek, erkek bedeni üzerinden kültürel bir değerler sistemi yaratmıştır (Rutherford, 1988: 26). Bu kültürel değerler sistemi, güçlü, mevcut iktidar ile uyumlu ve iktidar ilişkilerini sorgulamadan kendisine verilen görevlerini yerine getiren kahraman erkekler ile bu erkeklerin temsil ettiği kültürel semboller dizisinin tam zıttında ötekileştirilen kötücül erkeklerden oluşan evrensel bir karşıtlık üzerine kuruludur. Hegemonik erkeklik inşası, kendi mitlerini ve ideallerini yeniden üreterek varlığını mutlaklaştırır (Butler, 1993: 125) ve temelde evrensel toplumsal cinsiyet kurgularının tanımlanması, dönüştürülmesi ve yeniden oluşturulması sürecidir (Rabow ve Stanko, 1989: 408).

Erkeklik temsilleri ve erkeklik miti kültürel ve politik anlamda o kadar içselleştirilmiş ve normalleştirilmiştir ki çoğu zaman bu temsilleri yaratan ideolojik kurgular göz ardı edilir, doğal ve değişmez doğrular olarak kabul edilir (Catano, 1990: 428). Bu sebeple, Amerikan kültüründeki erkeklik kurgularının sorgulaması ve yapı çözümü temelde Amerikan toplumunu bir araya getiren ideolojik kurguların da (Pürüten çalışma ahlakı, Horatio Alger tarzı yokluktan zenginliğe giden başarı öyküleri ve yabancı düşmanı Anglo-Sakson Protestan kültürünün) sorgulanmasını beraberinde getirir. Ancak Amerikan kültürünü oluşturan bu ideolojik kurgular da kendi içinde çatışma halindedir çünkü bir yandan bireyin tüm gücü ile kendi geleceği ve varoluşu için çabalaması ve kendine ait bir dünya kurmasını öğütleyen öncülük mitini dayatırken, diğer yandan da iş yaşamında ya da toplumsal yaşamda sürekli bir rekabet ve alt etme çabası içinde yer almadıkça başarısız ve yetersiz sayılan ve bu sebeple de başarısını ancak diğer erkekler üzerinden değerlendirebilen bir bağımlı birey modelini öne çıkarır (Leverenz, 1995: 268). Amerikan erkekliğinin temel öğelerinden birisini oluşturan bu rekabetçi ruh; çok çalışma, rekabet edemeyecek kadar yetersiz olanların (yani beyaz Anglo-Sakson erkek olmayanların) elenmesi ve erkek bakışının ve algılamasının yüceltilmesi ile işçi sınıfı erkeğinin gerçekte yitirmiş olduğu erkekliğine yeniden kavuşabileceği sözünü verir. Ancak, geleneksel erkeklik temsillerinin katı duygusal ve bedensel kontrol, adanmışlık ve özdisipline dayalı doğası böylesi bir rekabetçi kültür tarafından zedelenir. Rekabetçi kültür, tam tersine, bireyin kendine ve gücüne inancının abartılı bir biçimde sergilendiği, kontrol edilemez bir hırs ve bencillik üzerine kuruludur ve bu sebeple toplumsal kontrol mekanizmalarını reddeder. Bu rekabetçi güdüleme, erkek kahramanların mücadelesini dış dünyadaki belirsiz ve sayıca çok düşmanlarına karşı değil, öncelikle ve özellikle kendi içlerindeki düşmana, bedensel ve duygusal isteklerine karşı verilmesini şart koşmaktadır. Bu sebeple, bedensel ve duygusal isteklerine karşı verilen her mücadele erkek kahramanın kendisi ile yüzleşmesi ve inancının sınanması için bir fırsattır. Son derece Pürüten bir anlayışı temel alan böylesi bir sınanma ve doğrulanma zorunluluğu Amerikan kültüründeki erkek kahramanların güçlerinin herkesin önünde sınanmasını ve gücünün ve üstünlüğünün toplumun diğer üyeleri tarafından da onaylanmasını beraberinde getirir (Seidler, 2002: 193). Bu durum, bir yandan erkek kahramanın toplumun diğer bireyleri, özellikle de erkekler üzerindeki otoritesini pekiştiriyor gibi görünse de, gücün ve iktidarın toplumsal onayı, iktidar sahibi olan erkeği diğer erkeklerin onayına bağımlı kılar. Başka bir deyişle, erkek kahraman ancak görünürde iktidar sahibidir, ancak aslında ve neredeyse daima iktidarın edilgen nesnesidir.

Bir taraftanda da modern yaşam koşulları Horatio Alger tarzı geleneksel kahramanlığı imkânsız kılmaktadır. 1920'li yıllardan itibaren endüstriyel üretim modelleri ve bu modeller üzerinde şekillenmiş toplumsal hiyerarşi erkeklerin toplumsal saygınlığını ve iktidarını sarsmıştır. Özellikle, Büyük Bunalım yılları erkeklerin geleneksel olarak tanımlanmış toplumsal rollerinin

ve yeteneklerinin sorgulandığı ve ekonomik ve politik güvensizlik çağında yeniden tanımlandığı dönemi temsil etmektedir. Kendine güvenen, yetenekleri ve sahip olabileceklerinin sınırı olmadığına inandırılan Amerikan Adem'i modernleşme ve endüstrileşme ile birlikte fabrikalarda ve ofislerde başkası adına çalışan bordrolu bir işçi haline gelmiştir. Bu durumda, ihtiyaç duyduğu rol modelleri medya ve eğlence endüstrisi yolu ile sunulmuş, özgürleşme ve yeniden iktidara sahip olmanın yolları popüler kültür ürünleri ile tarif edilmiştir. Büyük Bunalımın yol açtığı ekonomik sorunlar sebebi ile ailenin doğal lideri ve geçim kaynağı olarak üstlendiği sorumlulukları yerine getiremeyen Amerikan erkeği için süper kahraman hikâyeleri, özellikle de erkeklik rollerini kol gücü ve fiziksel işlerle yerine getiren alt/orta sınıf erkeği için, geleneksel erkek otoritesini ve liderlik rollerini yeniden kazanmayı vaat eder (Stevens, 2015: 68). Bu sebeple, çizgi romanlar ve süper kahramanlık hikâyelerinin vaat ettiği erkeklik rollerinin aslında sınıfsal bir dayanağı vardır ve kahramanın koruması gereken değerler; sahip olduğu bir kültürün değerlerine değil, ancak yoksun olduğu ve öykündüğü bir değerler bütününe işaret eder.

Kahraman anlatılarının evrensel özelliklerinden birisi olan ataerkillik, kahramanlık öykülerini iktidar sahibi erkek kahramanlar üzerinden kurgulayarak hikâyenin diğer tüm figürlerini (kahramanın yardımcılarını, kadınları ve hatta düşmanlarını), iktidarın temsil ettiği tüm iyi niteliklerden yoksun, zayıf, kontrol edilmesi ve korunması gereken ve güvenilmez karakterler olarak resmeder ve kendisine tabi olması gereken yetişkin olamamış karakterler olarak algılar. Bu sebeple, kahramanlık hikâyelerinde, kadına yüklenen rol sadece masum bakire arketipi ile sınırlı kalmaz ve kadınlar bazen de erkeği yıkılışa götüren ve iktidarını sona erdiren Medusa arketipi olarak ortaya çıkarlar (Schenck, 2005: 42). Adem ile Havva, Ulysses ve sirenler, Samson ve Delilah, ve hatta Gatsby ve Daisy anlatılarında olduğu gibi, kadın erkeğin otoritesine meydan okuyan, ahlaki yönden onu zayıflatan ve doğru yoldan uzaklaştıran, tereddütler yaratarak zamanı geldiğinde erkeğin harekete geçmesini engelleyen ve onu yok oluşa götüren yakındaki düşmandır. Medusa'nın bir yandan kadın bilgeliğini simgelerken bir yandan da doğanın yok edici güçlerini temsil etmesi bu açıdan anlamlıdır çünkü kahramanlık hikâyelerinde Tanrı'nın bilgeliğinin ve yaratıcı gücünün temsilcisi erkektir ve bu tanrısal rolün herhangi bir düzeyde kadın tarafından üstlenilmesi ancak iktidarın yozlaşması ve saptırılması ile mümkündür.

Kendisini önceleyen kahramanlık hikâyelerinde olduğu gibi, Superman maceralarında da kadın, cinsellikten uzak, tanrısal bir kutsallığa ve masumiyete sahip bir Meryem Ana figürüdür ve erkeğin koruması ve himayesine muhtaçtır. Bu bağlamda, kadın, ataerkillik kültür için kendi kararlarını verecek yetkinlik ve erkten yoksun ötekidir. Kahramanın; kadına yaklaştıkça ve kadının etkisine girdikçe kendi gücünden ve iktidarından uzaklaşması, kadının; erkeğin iktidarını tehdit edemeyecek kadar güçsüz ve ulaşılmaz olduğu derecede değerli olduğunun altını çizer (Gibson, 2016: 141). Bu sebeple, güçlü kadın karakterler bir tür *vagina dentata* gibi erkeğin iktidarını elinden almanın ve erkeği toplumsal ve politik anlamda hadımlaştırmanın peşindedirler. Kadınlar yüzünden ve kadınlar için zayıf düşen ve iktidarını kaybeden kahramanın ilkörneksel temsilleri birçok kahramanlık hikâyesinde olduğu gibi Superman'de de oldukça sık yer alır (Grunzke, 2019: 13). Superman'in en büyük zaafı, çoğu kişinin düşündüğü gibi Kriptonit'in güçlü etkisi değil, iş arkadaşı, sevgilisi ve daha sonra da karısı olan Lois Lane'in beceriksizlikleri ve başarısız kahramanlık denemelerinin Superman'i düşürdüğü zor durumlardır.

Superman'in güçlü erkek rolünün altını çizmek için, hikâyelerdeki diğer erkeklerin zayıflığı ya da sapkınlığı bilinçli olarak öne çıkartılır. Clark Kent, görünümü, tavırları ve etrafındaki insanlarla ilişkileri ile çiftlikte büyümüş sıradan bir Amerikalıdan ziyade şehrili bir züppedir. Bir erkeğin sahip olması gereken liderlik özelliklerinden, özellikle de güven hissinden, karar verme yetisinden, etkileyicilikten ve cinsel cazibeden yoksundur (Geraghty, 2011: xii). İnsanüstü fiziksel özellikleri ve cesareti ile insanları zor durumdan kurtaran Superman'in aksine, Clark Kent korkaktır, kendisine ihtiyaç duyulduğunda saklanmayı ya da kaçmayı tercih eder. Gözlükleri, Clark Kent'in zihinsel becerilerini ve entelektüel kapasitesini ortaya koyar ancak bu

gerçek Amerikalı için bir üstünlük değil tam tersine bir zayıflık anlamına gelmektedir. Amerikan kültürünün entelektüel karşıtı temelleri, Natty Bumppo'dan Ichabod Crane'e, Huckleberry Finn'e ve Superman'e kadar Amerikan kahramanlarının rehberinin akıl değil tanrısal ilham ve doğal yetenekleri olması gerektiğini ortaya koyar. Bu nedenle, Amerikan erkeğini güçlü yapan ve ona önderlik niteliklerini kazandıran, modernizmin ve aydınlanmacı felsefinin dayattığı akılcı bilimsel yöntem ve entelektüel ilerleme değil, bireyin içinde taşıdığı tanrısal ilham ve Amerikan doğasının ona bahsettiği Ademi saflık ve naifliktir. Ancak beri yandan, Superman'in mücadele ettiği kötüler, Superman'in gücünü aldığı bu saflık ve naiflikten yoksundur ve Superman bir erkek olarak ne kadar güçlü ve güven verici bir liderse, düşmanları da o kadar zayıf ve sapkındırlar. Yüzyıl dönümündeki diğer popüler kahraman hikâyelerinde olduğu gibi, asıl kahramanın temsil ettiği güçlü erkek figürünün karşısında, kötücül erkek figürleri güçlerinin temelini sahip oldukları bilimsel, endüstriyel ve ekonomik güçten almaktadır ve bu sebeple sahip oldukları güç gibi temsil ettikleri erkeklik anlayışı da çürümüştür (Weiner, 2009: 207-208). Modern bilimin, endüstriyel gelişmişliğin ve parasal gücün sahibi ve yönlendiricisi olan bu kötü adam figürleri üzerinden yürütülen aslında bir modernlik eleştirisidir ve modernitenin yol açtığı erkekliğin kültürel algılanışındaki krizi yansıtmaktadır.

Bu sebeple, Superman'in düşmanları çoğunlukla yaşlı, hastalıklı, güçsüzdürler veya fiziksel kusurlara sahiptirler. Yaşamlarını güven içinde sürdürmek için ya teknolojik cihazlara ya da yardımcılarına ihtiyaç duymaktadırlar. Bunun yanı sıra, Superman'in düşmanları; Amerikan kültüründeki diğer kötülük temsilleri gibi, etnik anlamda beyaz erkeğin gücünün mutlaklaştırıldığı, dini ve politik kökenlerini geleneksel ataerkillik, sömürgeci etnik hiyerarşi ve kapitalizmin oluşturduğu bir zihniyetin yansımasıdır (Hoppenstand, 1992: 283). Büyük çoğunluğu farklı bir etnik kökene sahiptir ve fiziksel zayıflıkları ya da sapkın istekleri kültürel olarak farklı oluşlarına bağlıdır. Lex, örneğin, Alexander'ın kısaltmasıdır ve Yunan ve Avrupa kültürü ile olan bağlantısını işaret eder; Luthor soyismi ise Mısır kültürü ve firavunlarla olan bağlantıya gönderme yapar ve Superman ile Luthor'un çatışması Musa ile Firavun'un mücadelesi ile karşılaştırılır (Miles, 2018: 60). Ayrıca, bu kötücül düşmanlar, Superman'in aksine; aile, adanmışlık ve aidiyet gibi duygulardan yoksundurlar ve ilişkilerini sahip oldukları güç sayesinde sağladıkları korkunun otoritesi ile kurarlar. Fiziksel görünüşleri ve kıyafetlerine (özellikle Batı-dışı etnik kökenleri belli ise) bakarak cinsel kimliklerini kestirmek zordur, cinsel açıdan ya iktidarsız ya da sapkınlık derecesinde doyumsuzdurlar. Superman'in en büyük düşmanı Lex Luthor mesela ilk sayılardan itibaren saçsız olarak resmedilmiştir ve erkekliğinin gücünü saçlarından alan dini kahraman Samson'un aksine, Luthor'un saçsızlığı hem cinsel iktidarsızlığının hem de ruhsal zayıflığının göstergesidir (Saunders, 2011: 33).

5. Sonuç

Sonuç olarak, Superman Amerikan kahramanlık modelleri arasında, yalnızca, popüler kültürün birçok farklı alanında kendine yer bulmuş başarılı bir proje, bir "kültür ürünü" olarak değil, Amerikan ulusunu yaratan kültürel dinamikleri ve iktidar ilişkilerini başarı ile yansıtmaması sebebi ile de eşsiz ve özel bir konuma sahiptir. Superman'i yaratan ve onu Amerika'nın önde gelen kültürel mucizelerinden birisi haline getiren kültürel ve ideolojik koşulları anlamamanın, Amerikan kültürünü meydana getiren karmaşık kültürel mekanizmaları çözümlenmenin birincil koşulu olduğunu düşünmekteyiz. Her ne kadar Superman, popülerliğini ve bir Amerikan figürü olabildiğini 1930'ların Büyük Bunalım yıllarında halkın beklediği adaletin ve Ademi saflığın bir simgesi olarak sunulmuş olmasına borçlu olsa da, bunun da ötesinde doğanın makineleşmiş şehir yaşamına, inancın bilime, geleneksel toplumsal rollerin modernliğin yol açtığı kimlik karmaşasına, ulusal bilincin çok kültürlülük karmaşasına karşı direnişi simgeler (Mills, 2013: 24). Bir alt kültür ürünü olarak Amerikan çizgi romanına hâkim olan ılımlı eleştiri dozunu çok iyi ayarlar, sistemle ne barışıktır (yoldan çıkmış politikacılar ve yöneticilerle karşı karşıya gelir sık sık) ne de tamamen sistem karşıtıdır (tüm maceraları sonunda iyi adamların kazandığı ve

sistemin kendini akladığı bildik romans kurgularıdır). Şurası açık ki, Siegel ve Schuster, en başından beri Superman'in devrimci bir kahraman ya da bir tür yeni dünya düzeni kurucusu, Nietzsche'nin tarif ettiği bir übermensch karakteri olmasını amaçlamamışlardı. Superman, gerçek dünyanın sorunları ile boğuşan ve bir çıkış yolu arayan her Amerikalı gibi yalnızca kendi küçük evrenindeki düzeni korumaya ve muhafaza etmeye çalışıyordu ve bu anlamı ile, her ne kadar dünyanın kurtarıcılığına soyunuyor gibi görünse de, yalnızca kendini ve küçük toplumunu kurtarmanın peşindeydi. Amerikan ulusal kültürünün ihtiyaç duyduğu böylesi bir ilkörneksel temsil, bütün zorluklara tek başına (bazen toplumsal beklentilere karşı gelmek pahasına da olsa) göğüs geren, kötülüğe ve çürümeye karşı içindeki saflığı ve inancı muhafaza etmesini bilen Superman imgesinde vücut buldu (Fiedler, 1990: 395). Bu noktada, diğer ilkörneksel kahramanlar gibi Superman'in de kültürel birer simge olarak değerini belirleyen, kahramanın tarihsel tutarlılığı ya da doğruluğundan ziyade taşıdığı toplumsal anlamların ve metaforların yoğunluğu.

Toplumlarla simgeleşen diğer kahramanlar gibi, Superman de varlığını sürekli olarak yenilenen ve varlık sebepleri sorgulanmadan kabul edilen toplumsal tehditlere borçludur. Superman, bir yandan, 19. yüzyılın romantik kahramanları örneğinde olduğu gibi, kalabalıkların geleneksel değerlere ve sınıfların daha belirgin ve dünyanın daha kontrol edilebilir olduğu aristokratik döneme duydukları özlemin temsilcisidir. Ancak bir yanı ile de burjuvazinin yükselişi, geleneksel kahramanların çöküşü ve yeni bir kahraman modelinin doğuşu anlamına da geliyordu, bu bağlamda da Superman bu yeni kahraman modelinin ilk ve en önemli örneklerinden birisiydi. Modern kapitalist kültür içinde özne gibi kahraman da ölmüştür ve burjuva kültürü toplumsal karşılığı bulunan, özgün ve devrimci kahramanlar yaratmakta zorlanmaktadır. Bunun yerine, ancak hâlihazırda varolan mitleri bir araya getirerek popüler kültürü ve talepleri besleyecek bir tür mühendislik ürünü, bir tüketim malzemesi ortaya koyabilmektedir (Whannel, 2002: 43). Bu açıdan Superman, feodalizmin geleneksel kahramanlık mitleri ile modern dönemin tüketim nesnesi olarak algılanan kahramanlık kurguları arasında bir tür köprü görevi görür ve kahramanların öncelikle iktidarın çıkarlarını ve iktidarı ayakta tutan "yapay tehdit algılarını" güçlendirme görevini bir sonraki nesil kahramanlara taşır. Superman'in aracılık görevi, kültürel kodların nesiller arasında aktarımı ve iktidarın kahramanlar aracılığı ile kendini yeniden üretmesine izin vermesi ile sınırlı kalmaz: İktidar ile halk arasındaki ilişkiden toplumsal cinsiyet rollerine, ataerkiden kötülüğün doğasına değin Superman'in temsil ettiği dünya, okuyucuya nasıl bir hayat kurması ve nasıl bir hayata özlem duyması gerektiğini aktarır. Günümüzde süper kahramanların hem sayısı hem de nitelikleri çeşitlenmiş olsa da, bu türün ilk ve en önemli örneklerinden birisi olan Superman'in temsil ettiği değerler, okuyucuya ilettiği mesajın ideolojik boyutları ve ortaya koyduğu toplumsal cinsiyet temsilleri ile hâlâ gücünü ve etkisini hissettirdiği açıktır.

Kaynakça

- Arnaudo, M. (2013). *The myth of the superhero*. Baltimore: Johns Hopkins UP.
- Bahlmann, A. R. (2016). *The mythology of the superhero*. North Carolina: Mcfarland And Company Inc. Publishers.
- Butler, J. (1993). *Bodies that matter*. London: Routledge.
- Campbell, N., & Kean, A. (1997). *American cultural studies*. London: Routledge.
- Catano, J. V. (1990). Rhetoric of masculinity: Origins, institutions and the myth of the self-made man. *College English*, 52 (4), 421-436.
- Crevecoeur, St. J. De. (1999). What Is An American?. In Gordon Hutner (Ed.), *American Culture American Literature* (pp. 5-11). New York: Oxford UP.

- Dace, P. (2007). Nietzsche contra superman: An examination of the work of Frank Miller. *South African Journal Of Philosophy*, 26, 98-106.
- Darowski, J. H. (2012). *The ages of superman: Essays on the man of steel in changing times*. North Carolina: Mcfarland.
- Eco, U. (2004). The myth of superman. In J. Heer & K. Worcester (Ed.), *Arguing comics: Literary masters on a popular medium* (pp.146-164). Mississippi: University Of Mississippi Press.
- Engle, G. (1992). What makes superman so darned American?. In J. Nachbar, J. G. Nachbar & K. Lausé (Ed.), *Popular culture: An introductory text* (pp. 331-343). Ohio: Popular Press.
- Fiedler, L. A. (1990). Mythicizing the unspeakable. *Journal Of American Folklore*, 103, 390-402.
- Frye, N. (2000). The mythos of summer: Romance. In D. Duff (Ed.), *Modern genre theory* (pp. 98-118). London: Routledge.
- Geraghty, L. (2011). Introduction: Investigating Smalville. In L. Geraghty (Ed), *The Smallville chronicles: Critical essays on the television series* (pp. vii-xxviii). London: Scarecrow Press.
- Gibson, M. (2016). Who does she thinks she is? Female comic book characters, second wave feminism, and feminist film theory. In M. Gibson, D. Huxley & J. Ormrod (Ed.), *Superheroes and identities* (pp. 135-146). London: Routledge.
- Gordon, I. (2017). *Superman: The persistence of an American icon*. New Brunswick: Rutgers UP.
- Grunzke, A. L. (2019). *Education and the female superhero: Slayers, cyborgs, sorority sisters, and schoolteacher*. London: Lexington Books.
- Hofstadter, R. (1962). *Anti-intellectualism in America*. NY: Vintage.
- Hoppenstand, G. (1992). Yellow peril doctors and opium dens: The yellow peril stereotype in mass media entertainment. In J. Nachbar & K. Lause (Ed.), *Popular culture: An introductory text* (pp. 277-291). Ohio: Popular Press.
- Karl, F. R. (1974). *The adversary of literature: The English novel in the eighteenth century-a study in genre*. NY: Farrar.
- Leverenz, D. (1995). The last real men in America: From Natty Bumppo to Batman. In G. Hutner (Ed.), *The American literary history reader* (pp. 262-290). NY: Oxford UP.
- Mcnamara, K. (2005). Affective Democracy And The Body (Im)Politic. *[Culture In (City) In Culture]*(pp. 13-30). İzmir: Ege University Press.
- Merrifield, A. (2000). Henri Lefebvre: A socialist in space. In M. Crang & N. Thrift (Ed.), *Thinking space* (pp. 167-182). London: Routledge.
- Miles, J. E. (2018). *Superheroes and their ancient Jewish parallels: A comparative study*. North Carolina: Mcfarland.
- Mills, A. (2013). *American theology, superhero comics, and cinema*. London: Routledge.
- Oskay, Ü. (1982). *Çağdaş fantazy*. Ankara: Ayko Yayıncılık.
- Punter, D. (1980). *The Literature of terror: A history of gothic fictions from 1765 to the present day*. Longman.

- Rabow, J., & Stanko, E. A. (1989). Review: What do men want?. *Gender And Society*, 3(3), 407-418.
- Regalado, A. (2005). Modernity, race, and the American superhero. In J. McLaughlin (Ed.), *Comics as philosophy* (pp. 84-99). Mississippi: University Press Of Mississippi.
- Regalado, A. J. (2015). *Bending steel: Modernity and the American superhero*. Mississippi: University Press Of Mississippi.
- Robb, B. J. (2014). *A brief history of superheroes: From Superman to the Avengers, the evolution of comic book legends*. London: Constable And Robinson Press.
- Rutherford, J. (1988). Who's that man. In R. Chapman & J. Rutherford (Ed.), *Male order: Unwrapping masculinity* (pp. 21-67). London: Lawrence And Wishart.
- Saunders, B. (2011). *Do the Gods wear capes?: Spirituality, fantasy, and superheroes*. London: Bloomsbury.
- Scivally, B. (2007). *Superman on film, television, radio and Broadway*. North Carolina: Mcfarland.
- Schenck, K. (2005). Superman: A popular culture Messiah. In B. J. Oropeza (Ed.), *The gospel according to superheroes: Religion and pop culture* (pp. 33-48). Bern: Peter Lang.
- Seidler, V. J. (2002). Masculinity, violence, and emotional life. In G. Bendelow & S. J. Williams (Ed.), *Emotions in social life: Critical themes and contemporary issues* (pp. 193-210). London: Routledge.
- Shain, B. A. (1994). *The myth of American individualism: The Protestant origins of American political thought*. New Jersey: Princeton UP.
- Smith, M. J. (2001). The tyranny of the melting pot metaphor: Wonder woman as the Americanized immigrant. In M. P. Mc. Allister et. al (Ed.), *Comics and ideology* (pp. 129-150). Bern: Peter Lang.
- Stevens, J. R. (2015). *Captain America, masculinity, and violence: The evolution of a national icon*. Ny: Syracuse UP.
- Telotte, J. P. (2001). *Science fiction film*. New York: Cambridge UP.
- Trushell, J. M. (2004). American dreams of mutants: The X-Men-"pulp" fiction, science fiction, and superheroes. *Journal Of Popular Culture*, 38 (1), 149-168.
- Tye, L. (2012). *Superman: The high-flying history of America's most enduring hero*. NY: Random House.
- Upton, B. (2014). *Hollywood And the end of the cold war: Signs of cinematic change*. New York: Rowman & Littlefield.
- Waugh, P. (1988). *Feminine fictions*. London: Routledge.
- Weiner, R. G. (2009). *Captain America and the struggle of the superhero: Critical essays*. North Carolina: Mcfarland.
- Whannel, G. (2002). *Media sport stars: Masculinities and moralities*. London: Routledge.